

Linnaväljak – avalik ruum

Koolinoorte arhitektuurikonkurss 2017

„Minu unistuste linnaväljak“

Hea õpetaja ja juhendaja!

Sel aastal korraldab Linnalabor juba neljandat korda üle-eestilist koolinoorte suunatud arhitektuurikonkurssi. Eelnevatel aastatel on konkursi teemadeks olnud "Unistuste koolimaja", "Minu unistuste koolihoov" ja "Minu unistuste kodutänav". Sel aastal astume sammukese tänavalt edasi ja leiame end linnaväljakult. Esimest korda anname õpilastele lahendada konkreetse objekti ehk kõik konkursitööd tegelevad olemasoleva Paide keskväljaku ümberkujundamisega.

Konkursi ülesandega soovime panna õpilasi mõtlema laiemalt meid ümbritsevast linnaruumist ja anda neile võimaluse mõelda kaasa mitmekülgse ja põneva linnaruumi loomisel. Ühtlasi loodame, et konkursil osalemise kaudu muutuvad nad linnaruumi suhtes ka edaspidi tähelepanelikumaks ning julgevad vajadusel oma arvamust avaldada (nt linnaplaneerimises osalemine). Mida rohkem inimesi ruumiteemast huvitub ja kaasa räägib, seda kirjuma ja laiapõhjalisema linnaruumi me üheskoos loome.

Käesolev materjal annab laiema ülevaate linnaruumiga seotud teemadest. Teemade juures on ka viited täiendavale materjalile ning lõpus mõned väikesed lisaülesanded mida „soojenduseks“ ehk enne Paide linnaväljaku kujundamist teha. Materjali võib kasutada nii ettevalmistuseks konkursist osavõtul kui ka üldisemalt linnaruumi ja linliku elukeskkonna käsitlemiseks koolitundides. Lisaks on meie kodulehel www.nooredarhitektid.ee saadaval ka eelmiste aastate materjalid, mille seast leiab veel põnevaid näiteid ja lugemist teema laiendamiseks.

Põnevat koolitundi ja edu konkursil osalemisel!

Paide linnaväljaku projekt

Konkursi eesmärk on pakkuda lahendusi, mis muudaks Paide linnaväljaku inimsõbralikumaks ja mitmekesisemaks, 21. sajandile kohaseks avalikuks ruumiks, kus samas säiliks esinduslikkus (raekoja hoone) ja ajalooline pärand (kirik, vanad hooned, ühendus vallimäega). Oluline on, et väljak pakuks meeldivat, põnevat ja turvalist olemist ning tegevusvõimalusi igas vanuses inimesele igal aastaajal. Atraktiivne avalik ruum kutsub inimesi seda kasutama ning muudab linnasüdame (taas) elavaks.

Projekti koostamisel tasub liikuda üldiselt üksikule, suuremast pildist konkreetsema kujunduse ja detailsemate lahendusteni. Alustada visioonist ja unistustest ning seejärel mõelda, kuidas neid vormistada ja ellu viia.

Enne alustamist mõtle sellele, milline on üks tore linnaväljak, mis pakub mitmekülgseid tegevusi erinevas vanuses inimestele nii igapäevaselt kui ka hooajalistest eripäradest lähtuvalt. Millised linnaväljakud on sulle meelde jäänud, mis on sulle seal meeldinud ja mis mitte? Kas väljak on mõeldud ainult paraadideks ja turgudeks või hoopis igapäevaseks mänguks ja rulatamiseks ning pikniku pidamiseks? Kas seal saab vabalt joosta või tuleb igal sammul olla tähelepanelik autode suhtes? Kellega veedaksid aega linnaväljakul – mida teeksid seal sõpradega, mida aga ema-isaga? Milline on väljaku haljastus? Millist linnamööblit sinu kavandatud tegevused vajavad? Mis teeb väljaku teiste linnade väljakute seast silmapaistvaks ja eriliseks? Lase oma mõtetel vabalt lennata, need võivad olla ka esmapilgul teostamatud!

Linnauuring

Oluline ja möödapääsmatu osa arhitekti tööst on kohapeal käimine ja projektialaga tutvumine – miljöo tunnetamine ja ümbruse kaardistamine, sest inimeste liikumine ja tegevused loovad projektile vajaliku baasi. Paide keskväljaku külastamine ning linnas ringiuitamine koos ruumi märkamisega ja märkmete tegemisega (nii vabakäelised visandid, fotod, olulised märksõnad) võiks olla osa konkursitööst. Seda saab kombineerida mõne teise ainega ning teha väljasõidutunni, kus saab lisaks õppida geograafiat, bioloogiat, ajalugu, ühiskonnaõpetust vms ning väliõppeklassiks on kogu Paide linn.

Kohapeal käies ei tasu kindlasti väljakult lihtsalt läbi kiirustada – kõige paremat infot saab kohapeal olles ehk viibides seal pikemalt, vaadates, kuidas ruumi praegu kasutatakse, millised on inimeste liikumismustrid, kuidas päike liigub ja millised kohad on eriti mõnusad. Isegi kui koht on varasemast tuttav, annab lahtiste silmade ja avatud meelega pikemaajalisem vaatlus palju uut infot. Nii võib samas kohas käia erineval kellaajal, nädalapäeval või aastaajal ning saada täiesti erineva ruumikogemuse ja info.

Kui kohapeale siiski ei ole võimalik minna, siis soovitame kindlasti tutvuda alaga GoogleMapsi kaudu (Streetview) ning vaadake seejuures kindlasti ka keskväljakust kaugemale. Kaarti uurides saab hea ülevaate kogu linnast ja peamistest liikumisteedest, olulisematest maamärkidest, elu- ja tööpiirkondadest ning neid ühendajatest.

Taustainfot tasub otsida ka veebist, näiteks erinevaid ajaloolisi fotosid ning seda saab taas kombineerida mõne teise ainetunniga (materjali otsimine, analüüs, refereerimine, esitlus jms). Paide ajalugu on kogunud nt ühendus Weissenstein, sh koondanud keskväljaku ajaloolisi fotosid. Erinevate ajalookihtide uurimiseks on hea kasutada ka portaali Ajapaik kaardirakendust.

Linnaväljakud

Avalik ruum ja eriti linnaväljak on justkui inimeste elutoa pikendus, selle omamoodi vabaõhuversioon, kus saab suhelda teiste inimestega. Suhtlemine võib olla ka passiivne, nt inimeste vaatlemine või lihtsalt teiste vestlustest tingitud helitaust. Sotsiaalne pool ehk igasuguste kontaktide võimalikkus ja elav kohtumisruum on avaliku ruumi oluline koostisosa. Head linnaväljakud ei ole ainult turistidele imetlemiseks ja pildistamiseks, vaid igapäevane eluõigus, kogukonna kokkutooja ja tegevusrohke olemisruum. Linnaväljak loob võimalusi kõigile nii sotsiaalseks, kultuuriliseks kui poliitiliseks eneseväljenduseks.

Linnaruum peaks olema turvaline ning kaitstud (sh ebameeldivate ilmastikunähtuste eest). Ära ei tohi unustada aega, mis ruumi väga oluliselt mõjutab – keskkond seab erinevad tingimused öösel ja päeval, suvel ja talvel ning heas avalikus ruumis on meeldiv olla igal ajahetkel ja aastaajal.

kaitse	KAITSE LIIKLUSE JA ÕNNETUSTE EEST — OHUTUSTUNNE • jalakäijate kaitstus • liiklushirmu puudumine 	KAITSE KURITEGEVUSE JA VÄGIVALLA EEST — TURVATUNNE • elav avalik ruum • tänava „silmad“ • kattuvad funktsioonid päeval ja öösel • hea valgustus 	KAITSE EBAMEELDIVATE TAJUELAMUSTE EEST • tuul • vihm/lumi • pakane/leitsak • saaste • tolm, müra, pimestamine
mugavus	KÖNDIMIS-VÕIMALUSED • piisav kõndimisruum • takistuste puudumine • kvaliteetsed pinnad • juurdepääs kõigele • huvitavad fassaadid 	SEISMIS-/KOHALVIIBIMIS-VÕIMALUSED • servaeft/atraktiivsed seismis-/kohalviibimisalad • tugipunktid seisjatele 	ISTUMISVÕIMALUSED • istumisalad • eeliste ärakasutamine: vaade, päike, inimesed • head istumiskohad • puhkepingid
	VAATAMIS-VÕIMALUS • mõistlikud vaatekaugused • takistamatu vaade • vaatamisväärsused • valgustus (pimedal ajal) 	RÄÄKIMIS- JA KUULAMISVÕIMALUSED • madal müratase • tänavamööblit moodustatud jutualad 	MÄNGIMIS- JA TREENIMISVÕIMALUSED • soodsad tingimused loominguks, füüsiliseks tegevuseks, trenniks, mänguks • nii päeval kui ka öösel • nii suvel kui ka talvel
naudingud	MÕÕTKAVA • inimlikus mõõtkavas kujundatud hooned ja ruumid 	VÕIMALUS NAUTIDA KLIIMA POSITIIVSEID KÜLGI • päike/vari • soojus/jahedus • jahutav tuul 	POSITIIVSED TAJUELAMUSED • hea kujundus ja detailirikkus • kvaliteetsed materjalid • ilus vaade • puud, taimed, vesi

Kõnnikeskkonna 12 kvaliteedikriteeriumit (Jan Gehl „Linnad inimestele“)

Palju näited erinevatest linnaväljakute projektidest leiab [Landezine](#) maastikuarhitektuuri veebist.

Ajutine vs püsiv

Tihti peale on hea võimalus ideid testida ajutiste lahendustega, mida pärast testperioodi analüüsida saab ja vajalike muudatustega hiljem juba paremaks püsivaks lahenduseks ehitada. Suur eelarve ja töömahukus ei ole alati garantii heaks tulemuseks ning vahel saadab edu just nn rohujuuretasandist alanud, koosloomelisi ettevõtmisi ehk vabaühenduste ruumilisi sekkumisi (nt suured staadionid vs hooajalised turud).

Project for Public Spaces koondab kohaloomega tegelejaid ning on välja toonud kergemate lahenduste positiivseid külgi ning koondnimega „Lihtsam, kiirem, odavam“ (*Lighter, Quicker, Cheaper*) tähistatud projektide juurest leiab [palju häid näiteid](#): nii hooajalisi sündmusi, kunsti kasutusvõimalusi, avalikust ideekorjest sündinud projekte, ajutisi lahendusi, mis on sillutanud tee püsivateni ja elavdanud olemasolevat avalikku ruumi ka äärmuseni väikese eelarvega. Näiteks [San Franciscos](#) muudeti linnaväljak ajutiseks kogukonnaaiaks – esindusruumist sai (mahetoidu) tootmismaastik.

2017. a suvel muutus Paide keskväljak Arvamusfestivali ja linnavalitsuse koostöös ruumieksperimendiga kuuks ajaks autode ruumist inimeste ruumiks, jalakäijasõbralik olemiskoht inimestele. Kõledalt asfaltplatsilt võeti jalakäijatele ruumi juurde, lisati linnamööbel, murusaared, liivakattega rannavolle ja petantque'i väljakud, pinksilauad, pikutamistoolid ja rohkest taimi. Praegune ringristmik muutus mitmekesiste võimalustega linnaväljakuks, kus aega veeta erinevates elutubades, sporti harrastades või välikontoris tööd tehes.

Paide keskväljaku ruumieksperiment: ajutine linnamööbel ja murusaared (Arvamusfestival 2017)

Eksperimendi eesmärk oli järele proovida autovaba ala suurendamise idee, mis linnas juba mõnda aega üleval – aru saada, millist linnaruumi Paidesse vaja on, testida kaasaegset linnaplaneerimist, kus esikohal on jalakäijad. Autosid aga täielikult välja ei tõrjutud, ruum jagati lihtsalt proportsionaalselt masinate ja inimeste vahel, sest linn on

ikkagi inimestele. Meeldivam elukeskkond toob linnasüdames kasu nii kohalikele elanikele, ettevõtetele kui külalistele. Üks kuu on piisav periood, et näha, mida saaks paremini teha ja mida avalikus ruumis ka hiljem kasutada.

Paide keskväljaku ruumiekspriiment: erinevad elupesad (Arvamusfestival 2017)

Paide keskväljaku ruumiekspriiment: rannavolleplatsil saab teha ka muid välitreeninguid (Arvamusfestival 2017)

Paide keskväljaku ruumieksperiment (droonifoto Raivo Laanes)

Paide keskväljaku ruumieksperiment (droonifoto Raivo Laanes)

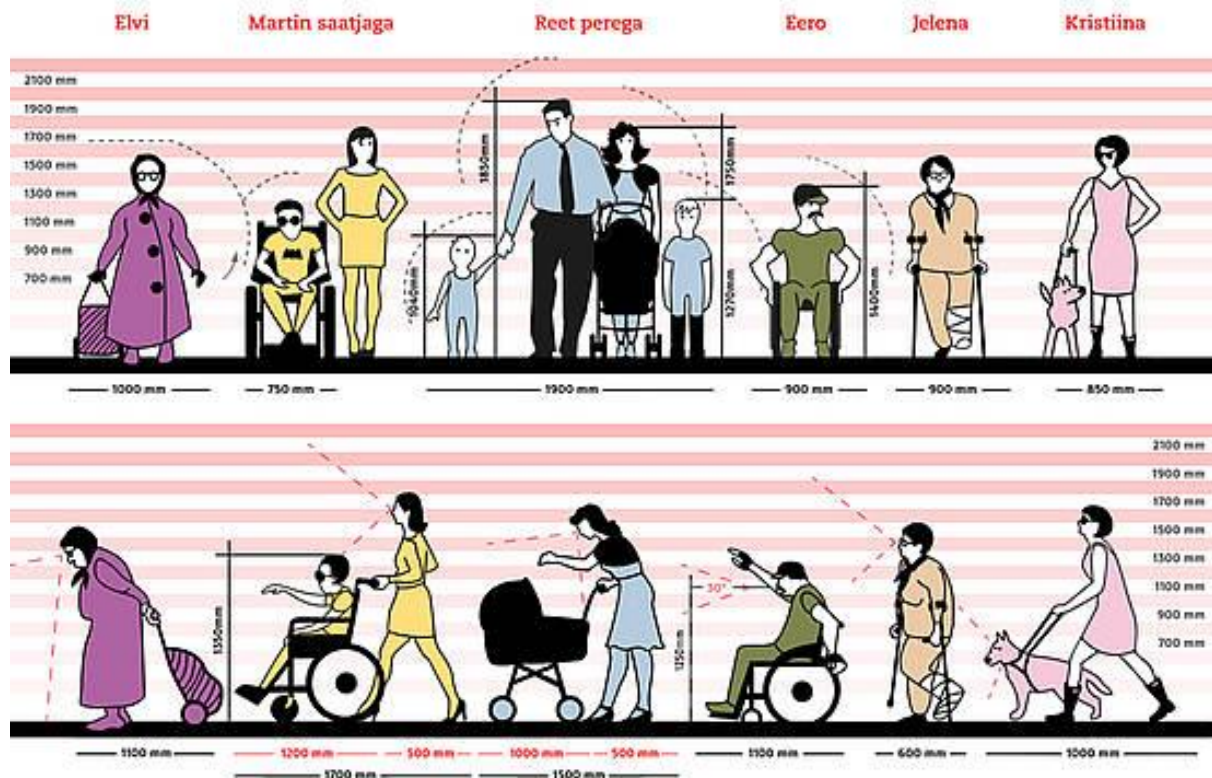
Erinevad ruumikasutajad

Empaatiat on arhitekti töös oluline, sest projekteeritakse ju ruumi reeglina teistele inimestele ning avalikku ruumi lausa võõrastele. Seega peab oskama end panna teiste inimeste rolli, vaatlema erinevate inimeste erinevaid ruumikasutusi ja analüüsima, miks midagi tehakse, kas saaks paremini ning mis seda takistab. Arhitekt on siin omamoodi sotsiaalteadlane, kes püüab aru saada, mis paneb inimese end mingis ruumis hästi tundma ning ka kõigil ühiskonnagruppidel on see ühtemoodi. Teiste märkamise võib minna vastuollu enda sissejuurdunud harjumustega või raputada seniseid tõekspidamisi.

Universaalne ja kaasav disain võimaldab kõigil inimestel kõigis ühiskonnaelu aspektides võrdselt osaleda. Kõik, eriti kogu avalik ruum peab olema ligipääsetav ja mugav kasutada nii lastele, eakatele kui ka puudega inimestele. Erivajadustega inimestele mõeldud lahendusi on mugavam kasutada kõigil, nt kaldteid kasutavad peale ratastoolikasutajate ka lapsevankri ja reisikohvriga liikujad; automaatselt avanevad uksed sobivad kõigile inimestele; suuremas kirjas ja kontrastset infot on kõigil mugavam lugeda. Rahuldades nii nende inimeste vajadusi, kellele keskkonna kasutamine oli probleemne või võimatu, parandab kaasav disain kasutuskogemust ka kõigil teistel. Lihtsustatult öeldes on kaasav disain parem disain.

[Ligipääsetavus](#) on siin samuti oluline mõiste. Ligipääsetavus ei puuduta mitte üksnes erinevat kasvu ja vanuses inimesi, vaid ka inimesi, kes kasutavad liikumiseks ratastooli, näevad või kuulevad halvasti või üldse mitte. Kõigile ligipääsetav on selline keskkond, mida saavad mugavalt ja ilma kõrvalise abita kasutada väga erinevad inimesed. Ligipääsetavuse parandamine peab aitama kaasa erivajadusega inimeste suuremale kaasatusele ühiskonnas, sh hariduses, tööturul jne.

Kõiki kaasav elukeskkond on märksõna, mis iseloomustab tervele elanikkonnale hästi toimivalt planeeritud keskkonda, arvestades kõiki ühiskonna liikmeid ja nende võimalusi. Täiendavalt võib materjali vaadata [juhendmaterjalist](#).

Erinevate ruumikasutajate vajadused („Kõiki kaasava elukeskkonna kavandamine ja loomine“)

Liikuvus

Transpordi asemel räägitakse praegusel ajal pigem liikuvusest, mis hõlmab lisaks mootorsõidukitele samavõrra olulistena jalakäijaid ja jalgrattureid. See teema on üsna suur ja laiahaardeline ning käesoleva konkursi puhul ei jõua sellega piisavalt süvitsi tegeleda. Nii saab õpetaja ise valida, kas antud teemat veidi tutvustada või kõrvale jätta ning keskenduda muule. Esimesel juhul võiks õpilastega arutada, kes kuidas ruumi kasutab ning kas kõik kasutajad ja tegevused mahuvad praegu tänavatele-väljakutele ära ning kuidas võiks olukorda paremaks muuta. Teisel juhul saab Paide linnaväljaku projekti puhul arvestada asendiplaanil toodud lähteülesandega, kus autoliiklus säilib kahe-suunalisena väljaku kahes küljes ning ülejäänud ala jääb jalakäijatele.

Jagatud tänavaruum tähendab erinevate liikumisviiside võrdsust ning tänavatasapinda, kus mh puuduvad kõrged ja erinevaid liiklejaid eraldavad tänavakivid.

Tähelepanelikkus vähendab autode-busside liikumiskiirust ja hierarhia kaotamine suurendab üksteisega arvestamist. Paljukiidetud lahendust võib näha näiteks [Ljubljanas Slovenska tänaval](#).

Erinevaid näiteid, kuidas üsna lihtsate vahenditega on muudetud avalikku ruumi autokesksest inimsõbralikuks leiab [Urb-i](#) kodulehelt, kus enne ja pärast fotod on heaks inspiratsiooniks igale linnaruumi huvilisele ja kavandajale.

Pearl Street, NY - New York City is currently using modest resources to adapt public parking and underutilized streets into small public spaces.

Näide New Yorki tänavate inimsõbralikumaks kujundamiseks.

Nytorv/Gammeltonv, Kbh 1954 / 2006

„Kopenhageniseerumine“ on mõiste, mida tihti kasutatakse, kui mõeldakse Taani pealinnas aset leidnud järk-järgulist jalakäijaruumi kasvatamist, mida üleilmselt linnaplaneerimises eeskujuks võetakse.

Säästliku linnaplaneerimise juures on äärmiselt oluline soodustada igati jalgratta kasutamist igapäevase liikumisvahendina. Selleks tuleb avaliku ruumi kujundamisel hoolega mõelda, kuidas rattaga kiirelt, turvaliselt ja mugavalt sõita, aga ka selle peale, kuhu ratas parkida. Näiteks katusega varjualused on pikemaks hoiustamiseks parem variant ning kas äkki saab rattahoidjad ühendada mõne muu funktsiooniga (pink, mänguattraksioon, kiosk vms).

Tegevusvõimalused ja tegutsemisvabadus

Linnaelu on isevõimenduv protsess – kus on, sinna tuleb juurde, ning see kehtib nii inimeste, tegevuste kui ettevõtete kohta. Linnaväljakul peaks kindlasti olema ruumi nii reguleeritud tegevusteks (kohvikud, restoranid, kauplused, ühiskondlikud hooned nagu raekoda, kirik, muuseum jms) kui ka spontaanseteks ettevõtmisteks (erinevad mängud, sõpradega kogunemised). Ruum peab looma eelkõige võimalusi, olema piisavalt avar ja mitmekesine ka sellisteks tegevusteks, mida kohe kujundamisel ette näha ei oska.

Ruum ja linnamööbel kujundavad linnaelu raamistiku, millest sõltub, kui palju ja mida seal teha. Lisaks alalistele, püsivatele raamidele ja tegevustele on aga alati tarvis tingimusi ajustisteks ettevõtmisteks: hooajalised turud, erineva pikkusega festivalid, spordisündmused vm (rahvarohked) vabaõhu üritused. Veel eraldi ruum peaks linnas olema lühiajalisteks või ühekordseteks tegevusteks nagu muusika (tänavamuusikud), võimlemine (erinevad ühistreeningud), pidustused ja paraadid.

Hooajaliste ja ühekordsete sündmuste juures tasub arvestada ka sellega, et need väljakud, mis on rahvast täis vaid sellistel puhkudel, ei ole siiski automaatselt hea ruum. Kvaliteetse avaliku ruumi tunneb ära selle järgi, et seal on igapäevaselt inimesi ning regulaarseid ruumikasutajad ka ilma spetsiaalse programmita.

URBAN SQUARE USER SCENARIOS

Exhibition

Concert

Bonfire

Village fête

Open-air cinema

Local market day

Local theatre Baltoppen

Skate rink

Erinevad stsenaariumid ja ruumikasutuse võimalused linnaväljakul: näitus, kontsert, jaanituli, festival, vabaõhukino, turg, teater, uisuväljak (Ballerupi linnakeskuse uuendamine Kopenhaagenis, C.F. Møller Architects)

Linnamööbel

Istumiskohtade kavandamisel on äärmiselt oluline nende paigutus ruumis. Puude, pinkide ja prügikastidega ühtlaselt kaetud välja ei paku mugavaid kohti, kus olla ega ka oma ühetaolisuse tõttu ka visuaalset naudingut. Istumiskohad peaksid samuti olema mitmekesised – valida peaks saama nii päikese käes kui varjus olevate pinkide vahel, nii mugavate lamamistoolide, pikemate-seltskondlikemate pinkide kui toetamiseks mõeldud pindade vahel. Siinkohal tasub arvestada, et lisaks tavapärastele, nn ametlikele istumiskohtadele saab istumiseks ja olemiseks kasutada ka astmeid, pjedestaale ja mälestusmärke jms. Linnamööbel võib suhtlemist, sh vestlemist raskendada või soodustada – vestlemist soodustaval viisil paigutatud mööbel kutsub aega veetma ka suuremaid seltskondi, kuid vastavalt vajadustele ja soovidele saab seal mõnusalt aega veeta ka üksinda.

Mänguruum on kvaliteetse linna loomulik osa ning see ei tähenda ilmtingimata kataloogitoodetest koostatud lastemänguväljakut. Lihtsad lahendused töötavad tihti kõige paremini – fantaasiat kasutades saab igast kivist, postist, lombist või künkast mängumaa. Mäng on eneseväljendus, loominguline tegevus, mida peaksid ja võiksid harrastada inimesed igas vanuses ning selleks tuleks neile võimalused luua.

Täiendavat infot saab ka eelmise aasta juhenditest [tänavaruumi kavandamiseks](#) ja [maastikuarhitektuuri](#) kohta. Elemendid, mida linnaväljakul kasutatakse, ühtivad tihti koolihoovide, õuealade, mänguväljakute või tänavate kujundamisel kasutatavatega ning heade näidete otsimine võib olla osa ka õpilastele antavast ülesandest. Nii saab näiteks moodustada silma jäänud näidete fotodest (kas ise pildistatud või veebist otsitud) kujundada ühise või eraldi inspiratsiooniseina, mis annab hoogu ja mõttelendu omapoolsete ruumikujunduste loomisele. Heade näidete galerii on ka võimalus üheskoos arutada, mis meeldib, mis mitte ja miks ning õppida tundma erinevaid materjale.

7 põhimõtet hea linnaväljaku kujundamiseks

Project for Public Spaces on pikaajalise ja ülemaailmse kohaloo kogemuse (sh halbade ja ebaõnnestunud näidete analüüsist tuletatud õppetunnid) järgi reastanud [10 põhimõtet](#), mis lisaks füüsilisele ruumikujundusele, disainile ja arhitektuurile on eduka avaliku ruumi taga. Siin kokkuvõtte olulisemastest:

1. Identiteet

Linnaväljak liidab kogukonda, loob neile ühise meie-pildi ja ruumi ning jätab olulise märgi linnast väljastpoolt tulijatele. Ilma iseloomuta ja kohalikke olusid arvestamata kujundatud anonüümne ruum seda ei paku. Linnaväljakul peab olema selge oma nägu ja kujundus peaks keskenduma peamise idee väljatoomisele.

2. Tõmbepunktid

Iga hea linnaväljak sisaldab mitmeid väiksemaid kohti, mis meelitavad erinevaid inimesi. Need võivad olla väga tillukesed (kohvik, skulptuur, lava, mänguväljak, müügikär) ning pigem peitub võti mitmekesisuses.

3. Mugavused

Linnaväljaku mugavaks kasutuseks peaks seal leiduma nii pinke, prügikaste, pimedat aja valgustust (sh meeleoluks), kunsti jm, mis loovad suhtlemiseks ja olemiseks vajaliku raami ja tegevuspaiga.

4. Paindlikkus

Linnaväljaku kasutus muutub ajas ning seega peab paindlikkus olema juba alguses sisse ehitatud, eriti kuna tulevikku me päriselt ennustada ei oska. Linnamööbel, mida saab ümber paigutada, on selleks üks võimalus (nt ajutine lava, kokkupandavad toolid jne)

5. Aastaaegadega arvestamine

Hea linnaväljak ei ole elav ainult kord aastas, lühikesel suveperioodil, vaid pakuvad mõnusat ruumi ja tegevusi igal aastaajal.

6. Ligipääsud

Ükski linnaväljak ei hakka tööle, kui sinna ei ole lihtne juurde pääseda ning seda eelkõige jala liikudes. Jalakäijasõbralik kujundus, lähedalasuvad ühistranspordipeatused ja aeglustatud autoliiklus on siin võtmetähtsusega.

7. Kaheksajala haarmed

Sama oluline kui väljaku äär on ühendused tänavate ja kõnniteedega. Hea linnaväljaku mõju ulatub ka lähimate kvartaliteni, muutes tänavaid rahulikumaks ja rahvarohkemaks ning ühenduskohad on omamoodi väravad (kaugelt nähtavad ja kutsuvad).

Kontrollküsimused

Enne kujundusprojekti kallale asumist ja ruumiliste lahenduste väljamõtlemist tasub korraks aeg maha võtta ja vaadata, kas tead vastust järgmistele küsimustele:

Kuidas liigub päike linnaväljakul? Kus asuvad eri ilmakaared? Kuhu tekivad varjud ning mis koht on alati päikeseline? Kas inimesed saavad olla pigem õhtuse või hommikuse päikese käes?

Kus paiknevad olulisemad hooned ja funktsioonid keskväljakul (linnavalitsus, kohvikud, koolid, spordihoone, poed infopunkt, muuseumid jne)? Aga selle lähemas ümbruses? Millistes suundades inimesed kõige tõenäolisemalt liiguvad? Kus on bussipeatused? Kas jalgrattaparklaid on piisavalt?

Milline on olemasolev haljastus? Kas seda on vähe või palju? Millist haljastust võiks juurde kavandada? Mis võiks olla haljastuse eesmärk - puude vari, muruplats, lillepeenar, söödavate taimede aed, ronitaimedega varjestus, põõsaste või kõrrelistega piiride tähistamine jne?

Milliseid tegevusi olemasoleval keskväljakul teha saab? Mida ise tahaksid seal teha? Aga teistsugused ja võimalikult erinevad inimesed? Mida on nende tegevuste jaoks vaja lisada?

Kes ruumi kasutavad? Kas erinevaid ruumikasutajaid võiks olla rohkem või vähem? Kas tegevus- ja olemisruumi saavad mugavalt kasutada ka erivajadustega inimesed? Kuidas teha nii, et ruum oleks kutsuv, aga mitte tõrjuv ning keegi ei peaks linnaväljaku kasutamisest loobuma?

NB!Rohkem infot haljastuse, linnamööbli, valgustuse, platside ja teede kohta leiab varasemate konkursside materjalidest – [Tänavaruumi kavandamine](#), [Maastikuarhitektuuri juhend](#) ja [slaidid](#).

Lisaülesanded

Inspiratsiooni saab ka [Uuri ruumi!](#) kodulehelt, kust leiab erinevaid harjutusi, mis õpetavad ruumi märkama, teistmoodi kasutama ja ruumiliselt mõtlema.

Tajukaart

Peast kodutee joonistamine – kuidas toimub igapäevane tee koolist koju? Millised kohad on meeldivad, millised ebameeldivad? Kui palju ja mida keegi oma teekonnal märkab? Millised detailid jäävad mällu ja miks? Kus ja millised maamärgid on linnas? Miks need on maamärgid? Mis teeb teekonna mõnusaks/põnevaks/kutsuvaks või vastupidi? Tähtis on kasutada ainult oma mälu ja joonistada ruumi nii, nagu see tundub, kaardi pealt kontrollimine ja vahemaade mõõtmine selle harjutuse juurde ei sobi ning „valesid“ jooniseid pole olemas. Tähtis on just kogemuse meenutamine ja selle visuaalne esitamine – ebameeldivam teelõik võib vabalt olla joonistatud lühemalt ja põnevam pikemalt ja detailsemalt. Huvitavamaks teeb ülesande ka see, kui mitte kirjutada tänavanimed, vaid joonistada lihtsalt liikumisteed (kust pöörata paremale-vasakule, mis oluline maamärk tee äärde jääb või suunamuutust abistab), justkui koostades juhendit kellelegi, kes lugeda ei oska. Siis saab pärast üheskoos tajukaarte vaadata ja proovida aru saada, mis kohti teiste teekond läbib. Ülesanne õpetab ruumi märkama, oma kogemusi analüüsima ja treenib ruumimälu.

Päkapikumaailm

Kui oleksid päkapikk, siis kuidas saaksid klassiruumi kasutada? Aga koolihoovi või kodutänavat? Kas ja kus oleks päkapikul mugav ja turvaline? Kuidas ta erinevate ruumide või ruumiosade vahel liikuda saaks? Ülesanne algab mõõtkava valimisest – päkapiku pikkuse võib ühiselt kokku leppida või igaüks oma peas valmis mõelda. Seejärel algab ruumi uurimine ning selleks on vaja mõnda aega iseseisvalt või paarikaupa koolimajas ringi liikuda ja leida päkapiku lemmikkohad või paigad, mida ta kindlasti väldib. Lõpetuseks saab ühes ringis arutada, kes mida leidis, võib näidata ka joonistatud visandeid olulisematest kohtades ning ühiselt analüüsida, miks just sellised kohad ja mis võiks olla paremini. Ülesanne õpetab mõtlema teises mõõtkavas ja proovima panna end väga teistsuguse ruumikasutaja rolli, treenida empaatiat.

Inimene ja mõõtkava

Ruumi mõõtmine käepäraste vahenditega ja ilma joonlaua või mõõdulindita, kasutades oma keha (nt käepikkus, käteulatus jms, sammud jne). Kas tead, kui pikk on sinu sõrmede siruulatus? Aga oskad näidata kätega, kui pikk on meeter? Kes oskab kõige täpsemalt mõõta? (siin võib kontrolliks mõõdulinti siiski kasutada) Miks on tooli mõõdud just sellised? Kas tooli osad on seotud ehk mingite kehaosadega (istme kõrgus, tooli sügavus, seljatoe kõrgus)? Millistega? Kas tool vastab kõigi õpilaste vajadustele? Mis on keskmine inimene ja standardmõõdud? Kas ruumis on veel midagi, mille mõõdud tulenevad otseselt inimkehast? Kas näiteks riidekapi sügavus on kuidagi inimese mõõdust tuletatud?